

# Obsah

## Úvod 5

### I. Kolonizace a imperialismus / 11

#### Zlato, nebo Kristus? / 11

Cesta za kořením – nakolik je tento výklad platný? (12) Čtyři cesty (16) Příčina společenská: úpadek šlechty (19)

#### Koloniální expanze a imperialismus: významné rozdíly? / 21

Trh, nebo prapor? (23) Schumpeter, nebo Hobson? (26) Porovnání důsledků (30) Mezi kolonialismem a neokolonialismem (32)

#### Civilizace a rasismus / 34

### II. Počátky / 39

#### Nejprve Portugalci / 39

Albuquerque a Mammali Marikkár (44)

#### Pýcha Španělů / 45

Setkání s indiány (46) Conquistadoři: Cortés, Pizarro, Valdivia (47)

#### Na scéně vstupuje církev: misie na Dálném východě / 54

Rozšířit Kristovo království (55)

#### Francie – rybolov, nebo dobrodružství? / 58

#### A potom Nizozemci... / 61

#### Anglie – státní pirátství / 64

#### Ruský car: zvýšit počet poplatníků / 67

#### Japonci v 16. století také kolonizovali / 69

### III. Střety kvůli impériu / 73

#### Předzvěsti... / 73

Španělsko-portugalské soupeření (76) Nizozemsko-portugalské soupeření (77)

Anglie: pryč s Nizozemci (79) Pokukování po španělských koloniích (81)

Francouzsko-anglické soupeření (83)

#### Pozůstatky i nová pole pro soupeření / 91

Obrat nastal v Egyptě a v Alžírsku (92) Mezihra: pomíjivá sláva egyptského imperialismu (1820–1885) (93) Alžírsko – Tunisko: od jednoho typu expanze ke druhému (98) Zostření koloniálních sporů v období imperialismu (101) Dělení černé Afriky (102) Noví dobyvatelé (107) Rusové a Angličané: Kavkaz a střední Asie pod dozorem (119) „Break-up of China“ – část první: Francie v Indočíně (124) „Break-up of China“ – část druhá: soupeření rusko-japonské (127) Rozbití osmanské říše (128) Francouzi a Angličané na Blízkém východě (131) Japonsko

jako „nadřazený národ“ proti Západu (133) Pozůstatek: problém Kurilských ostrovů (136)

#### **IV. Nový typ společnosti / 139**

##### **Míšenci v Americe / 140**

Jaké ženy pro conquistadory? (140) Úděl černé ženy-otrokyně byl horší než osud muže (144) Černoši a indiáni (145) Útěky a černošský odpor (147) Revolta uprchlých otroků (148) Zrození kreolů (151)

##### **Anglo-indové: vývoj vztahů v kolonii / 152**

##### **Pieds-noirs a Arabové / 156**

V Maroku a v Alžírsku (157) Tradice a poevropštvování (158) Frustrace elit a obyčejný rasismus (161)

##### **Emblematické postavy / 163**

Plantážník a jeho plantáž (164) Správce a nucená práce (168) Lékař a nemocnice (170) Učitel a otázka školní docházky (176)

##### **Koloniální experimenty / 179**

Portugalská výjimka? (179) Angola, první trestanecká kolonie (181) Búrové, černoši a Angličané v jižní Africe (183) Austrálie: jak chtěli „zločinci“ nastolit spravedlivé právo (188) Národy pohlčené, národy podrobené: ruská a sovětská originalita (194)

#### **V. Legenda idylická a legenda pochmurná / 207**

##### **Od cestopisné literatury k Julesu Vernovi / 208**

##### **Filmová směna: Útok lehké kavalerie / 210**

##### **Bartolomé de Las Casas a obrana kolonizovaných / 213**

##### **Proti obchodu s černochy: rozum a cit / 217**

##### **Socialisté a koloniální otázka / 222**

##### **Intelektuálové a alžírská válka: až po bitvě? / 226**

##### **O čem antikolonialisté nemluví / 229**

Emancipace žen (229) Rasismus Neevropanů (230)

#### **VI. Jak to vidí poražení / 235**

##### **V Americe způsobili uchvatitelé trauma / 235**

##### **„Směnný obchod s nemocemi“ / 236**

##### **Rozklad struktury a formy odporu / 238**

Mexiko (240)

##### **Na São Tomé, tak jako v Peru, vypovídá folklor... / 241**

##### **„Antihistorie“ afrického odporu: Samori, Šaka / 243**

Afrika: dějiny bez Evropy (244)

##### **Koloniální minulost z pohledu alžírského filmu / 249**

##### **Abd al-Karímovo povstání a utlumená paměť... / 252**

##### **Ve Vietnamu zbrojili proti Francouzům v oblasti morálky / 254**

Nový pohled na dějiny Indie z pera K. M. Panikkara / 257  
Panování muslimů, panování Angličanů / 261  
Historie a „antihistorie“ / 262  
**VII. Boj kolonistů za nezávislost / 265**  
Precedens: vzpoura Pizarrových následovníků ve španělské Americe  
(1544–1848) / 266  
Výzva jezuitů v Paraguayi (267)  
Američtí kolonisté a rok 1776: nezávislost, nebo revoluce? / 268  
Kreolské hnutí v latinsko-indiánské Americe / 277  
Rhodesie: nezávislost, „nejvyšší stadium imperialismu“ / 281  
Alžírsko 1958: hnutí kolonistů v zajetí gaullismu / 288

## **VIII. Kvas a hybné páky / 299**

Nové elity a lidová hnutí / 300  
Křesťanství, buddhismus, islám (305) Hledání organizačního modelu (307)  
**Arabská hnutí za nezávislost / 310**  
Osamostatňování národů pod osmanskou nadvládou (311) Arabská identita a její  
rozpory (313)  
Komunistická internacionála a národy pod koloniální nadvládou / 317  
Dávné kořeny panafricanismu / 322

## **IX. Nezávislost, nebo revoluce / 329**

Jaké cíle? / 329  
Šok z japonských vítězství / 331  
Vietnam, nezávislost a potom revoluce / 332  
Specifičnost národnostního hnutí v Indii / 337  
Indočína, Maghreb: francouzská politika paralyzována / 346  
Cesty alžírské „revoluce“ / 357  
Angola: politické strany jako nástroj / 372  
Peruánská „Světlá stezka“: synkretické hnutí / 374

## **X. Osvobození, nebo dekolonizace / 383**

Z hlediska metropolí: byly kolonie rentabilní? / 385  
Identita národa a úloha závislých území / 391  
Francie (391) Velká Británie (392)  
Mezinárodní kontext: Suez a úpadek impérií / 395  
Churchill a de Gaulle tváří v tvář dekolonizaci / 407  
De Gaulle a dekolonizace černé Afriky / 414  
Mitterrand a Defferre: dva předchůdci (414)  
Belgické Kongo a Zlatonosné pobřeží, velký kontrast / 418  
Bývalý Sovětský svaz: spíše imploze než exploze / 421

## **XI. Narušená dekolonizace / 433**

Od evropského hegemonismu k hegemonismu americkému / 434

Od postkoloniálních vztahů k nadnárodnímu imperialismu / 436

Podoby a důsledky unifikace světa / 440

Chronologie / 454

Jan Klíma: Globalizovaná historie globální nerovnováhy. Marc Ferro a jeho vklad do velké diskuse / 464

Filmografie (výběr) / 469

Bibliografie / 471

Rejstřík / 487

### **Použité fotografie:**

frontispis: Musée de l’Affiche, s. 10: collection Lefébure, str. 38, Bildarchiv Preussischer Kulturbesitz, s.72: Société de géographie/André Yves, s. 138: archiv redakce, s. 207: J. L. Chambert *Le Tour de Monde*, s. 234: collection Lefébure/Dieulefils, s. 264: archiv redakce, s. 298: Bibliothèque Nationale/Estampes, s. 328: archiv redakce, s. 382: Vojtěch Vlček, s. 432: Franitšek Okáč